

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA

DE

CONVERSIONE MORBI BENIGNI IN MALI-
GNVM, SIVE GENERATIONE VENENI IN
CORPORE PER IMPERITIAM
MEDICI.

PROOEMIUM.

Lura in Medicina sæpius eveniunt,
quæ tum à scopo Medici, tum à Me-
dicaminum effectu planè sunt alie-
na, & quæ evenire nec posse nec
debere peritior quidam crederet.
Etenim inexhausta naturæ micro-
cosmicæ vis ac porentia est, præ-
sertim in certis individuis. Quan-

doque ita favori Medicorum natura militat, ut etiam
contrariorum remediorum usum in commodum
suum convertat, interdum autem præter omnem ex-
spectationem remedia optimà ratione adversus vim
morbi opposita spernit, eludit, eorumque operationi
resistit, ut ægerrime scopum suum Medicus consequi

A 2

possit.

possit. Sunt hæc fata naturæ, quæ vel in bonam vel in malam ægrotorum sæpiusculè cedunt partem. Majus autem quid est, tale fatum, quod ægro accidit per errorem, culpam vel ignorantiam Medici. Turpe, equidem dictu est, ast minime inficiandum, perire multos ex mædientum inscitia, qui morbi naturam ac genium non penetrant, neque individua aut morbi tempora dignoscere sciunt, sed perversâ plane methodo vel medicina utuntur, quò fit, ut non modo vehementia morbi augeatur, sed & insolita & exitiosissima symptomata provocentur, quin imò morbus benignus in malignum funestum in modum convertatur. Imitantur hac in re imperiti Medici malos advocatos, qui bonam causam sæpius pessimè defendunt, vel eam incauta tractatione ita lædunt, ut nullius remedii spes amplius maneat relicta. Per exempla hoc confirmare, quod ad forum nostrum attinet, cum quotidiana, ubivis existet experientia, nimis foret longum; id tantum in præsentiarum evincere conabor, temerarium & imperitum Medicum præposterâ sua methodo formale venenum intus in humani corporis fluoribus de novo producere & generare posse, ex humore & materia in se malignitatis experte. Credidi argumentum hoc esse in praxi Medica haud ignobile, quod mereatur accurrationem evolutionem & tractationem, quam sub favore divini sulcipere jam loco speciminis inauguralis placet.

§. I.

Um demonstrare animus sit, formale venenum per male & intempestivè administrata medicamenta posse Corporis nostri succis ingenerari, quod vitales motus pervertere & præsentissimum exitium afferre sit idoneum, perquam utile fore censeo, prius exponere, quid per venenum intelligamus. Constat autem unanimi Medicorum sententia, veneni naturam & essentiam in eo positam esse, ut brevi tempore & valdè exili quantitate totius corporis œconomiam evertat, motus vitales & animales turbet vel planè destruat. Videntur autem hæc quatuor esse essentialia veneni requisita, ut exiguo tempore adeoq̃ celeriter operetur, secundo si quantitatem spectes paucâ mole damnû, tertio Spasmos inducat & Sanguinis motus invertat viresque destruat. Quarto ut medicamentorum vires si sanguini & succo nerveo comixtum fuerit, eludat. Equidem non ignotum est, veneni nomen latius paulò extendi, adeò ut etiam omnis valida morbi causa & corruptionis species in corpore malignitatis & venenositatis titulum in praxi medica recipiat. Nos autem strictè hic vocabulum hoc sumimus, respiciendo maximè ad ejus actionem non tam corpoream, sed virtualem quâ celerrimè validissimas destructorias sanguinis & spirituum motiones suscitatur.

§. 2. Id itaque hoc loco jam annotare aggredimur; possitne tale venenum in animalis corpore nasci, vel à Medico per medicamenta naturâ suâ virulentia expertia generari atque produci? Hanc scitu & explicatu dignissimam rem antequam dissolvamus, opus est

est ut prius notas essentielles & symptomata propria accepti veneni pernoscamus, ut ex his cognitis discernere postea queamus, num similes proficisci à veneno per artem ingenerato possint. Tametsi autem symptomata pro diversa veneni indole variant, in eo tamen maxime convenire videntur, quod post epotum lethale venenum repentina virium prostratio cum Syncope, pulsuum defectio, extremorum refrigeratione & anxietate in credibili sequantur, quibus jungi solent singultus, morsus & ardor ventriculi, atrocissima abdominis tormina, cardialgia, & ejectiones nigrae vel per vomitum vel per alvum, urinæ suppressio vel mingendi desiderium: tandem circa animales functiones insania, tremores, rigores, vertigo, epilepsia, artuum convulsiones se sistunt, quæ vitæ comœdiam claudunt. Ubicunque autem eadem vel similia licet non omnia confestim oriantur symptomata, ibi venenum vel veneno simile quippiam præfens esse dicendum est. Non tamen hic prætereundum silentio est, quod sicuti venena gradu differunt, & alia aliis sunt valentiora, ita etiam operationes & effectus quos edunt gradu quodam sint distincti, tam ratione vehementiæ, quam ratione celeritatis, cum unum præ altero celerius vel tardius agat & noceat.

§. 3. Perspectis jam signis & symptomatibus venenorum propriis, devolvimur jam ad principium eorum agendi & operandi. Veteres fere omnes ad occultas qualitates & spirituosam quandam actionem refugium sumserunt; verum enim vero nos, sub hodierna Medicinæ facie, ubi ex motuum legibus & materiæ affectionibus, sive mechanice tam ea quæ in-

macri-

macrocosmo, quam in microcosmo eveniunt, solide & curiosè solent eyplicari, contenti talis modi inanibus vocabulis esse non possumus, sed quæ propinquiora sunt, & quæ in sensu incurrunt principia debent in subsidium advocari. Jam verò si universam classem Venenorum, quæ largâ manu in triplici regno profant & lethalibus infamata exemplis sunt, paulo attentius perlustremus, ex perimenta faciendo per sensus & à posteriori judicando, certissime apparebit, universa, quæ veneni nomine vulgò suspecta sunt, ex partibus composita esse summè tenuibus, agilissimis, adeoque penetrantissimis & mobilissimis, denique etiam acerrimis causticis, corrosivis plus minus sulphuri immerfis, quibus instar fulguris totum corpus perreptant, poris nervorum ac fibrillarum intimius se insinuant, quas validissimè arrodunt, vellicant, stimulant, sicque horribiles spasmos efficiunt, quos mox totius circuli sanguinei ingens turbatio, omniumque excretionum immutatio & functionum corporis impedimentum subsequitur. Brevibus: Venena agunt validissime, circulum sanguinis a quo vitæ pendet, invertendo, idque per substantiam corpoream summe corrosivam, quod assertum clarissimum apparebit, si paulo specialius per exempla ire velimus. Tarantula, Scorpio, Aranea, Cantharides, Vermes majales sale caustico summe tenui inflammatorio vesicante prædita sunt, ut etiam in corpus nec externe, nec interne sine noxa quadam adhiberi possint. Ex vegetabilium censu, purgantia validiora, uti gummi guttæ, euphorbium, elaterium, Colocyntidem, cataputiam, esulam, veneni quid alere, constans practico-

rum

rum sententia est, cum symptomata gravissima, spastica & inflammatoria, quæ eorum improvidum usum sequuntur, id diserte ostendant, jam autem non alio, quo operentur principio, quam acri tenui caustico, tam gustus, quam vesicans & erodens fauces, intestina, nec non stimulans nares virtus prodit. Napellum, cicutam, aconitum & fungorum nonnullorum species deleteriam & exitialem vim possidere, tristissimis passim exemplis notatum est, quo autem alio quam caustico igneæ naturæ penetranti operentur elemento, adhuc nemo reperit. Insuper hioscyamus, mandragora & solanum sic dictum furiosum inter comperta & multiplici experientiâ teste venena referre nemo dubitat. Agnoscunt & hæc nullum aliud principum, quam fœtidum quoddam sulphur, cui salina, acria causticæ indolis spicula immersa sunt. Ex eodem genere etiam est tabacus, cujus oleum vulnere inditum Borellus credidit summe venenatum. Emetica etiam & purgans vis, nec non insolentia tetra, quæ recentes potatores afficiunt pathemata id faciunt testatissimum. Ex Minerali regno non reperiuntur potentiora vitæ destructiva, cum ex hoc regno deprompta plane abludant a natura nostra, quam Mercurius acidorum additione causticus factus, Antimonii regulus ejusque vitrum, viride æris Venerisque Vitriolum, quæ cuncta & carnes & ossa corrodingo produnt suam causticam & septicam acrimoniam. At vero non sufficit in veneno corrosiva & acris qualitas, verum etiam summa & stupenda partium tenuitas & exiguitas requiritur. Visitur illud ipsum manifeste in peste & iis malignis febribus, quæ
 ex

ex miasmate contagioso originem suam ducunt; tenuissima enim quædam aura & vapor est, qui mediante aëre catholico illo effluviarum receptaculo vectus & cum saliva communicatus ad ventriculum descendit & mox in totius corporis spherâ summam motuum vitalium anomalias producit. Quam exigua moles sit salivæ, quæ per canem rabidum, viperas, tarantulam, morfu vel ictu immittitur, facile intelligi potest; nihilominus atrocissima in toto Corpore pathemata subsequuntur. Ex omnibus metallica & mineralia, partium soliditate & firmitate constare videntur, nihilominus operationes validissimæ, quæ paucam portionem assumpti arsenici sublimati, vitri antimonii excipiunt, in dissitis etiam corporis regionibus satis superque ostendunt summam partium agilitatem ac tenuitatem; Minime enim hoc loco censendum est, dicta hæc ex mineralibus venena solâ corrosivitate & ventriculi ac intestinorum erosione suam ludere tragediam, cum notum sit & vulnera & ulcera in hisce partibus consistere posse sine præsentis vitæ discrimine & atrocissimorum talis modi, quæ veneni naturam excipiunt, productione. Tenuis itaque & summe penetrans corrosivitas est, quæ tam potenter in præfatis venenis nocet, quæ totum corpus derepente pervolat, quæ nervorum ac membranarum porulis sese insinuat, subtilissimum ibi contentum fluidum in inordinatas motiones suscitât. Summa hæc partium tenuitas in causâ quoque est, quod per medicinam tam ægre symptomatibus à veneno inductis auxilium ferre possit Medicus, Minutiæ enim hæc nunquam moræ vel quietis sunt patientes, sed semper in perpetua motione

B

tione ac actione versantur, unde nec mutari nec ligari vel irretiri commode possunt: Neque Medicinæ eas in partes ac poros datur facilis aditus atque ingressus, qualem habent ob suam penetrantiam venena. Oprandum itaque vehementer foret, ut ea, quæ specioso titulo vulgò alexipharmacorum celebrantur, melius suam in domando & emendando veneno proderent efficiam, quàm reverà accidit.

§. 4. Equidem non me latet, moneri hic posse, cum ejusmodi stupenda partium exiguitate causticam virtutem non posse consistere: at verò qui non hospes in physicis est, faciliè animadvertet, propositionem hanc repugnare experientiæ. Magnetis enim effluvia, ex solido corpore emanantia minutissima, per vitrum aliquot libris mercurio repletum, item triginta orbes stanneos operantur & acum ferream libere in aère suspensam movent. Unum granum plumbi ingentem massam argenti, unicum stanni granum magnam copiam auri ductilitate sua privare artis chemicæ peritis non ignotum est. Veneris granum per Spiritum volatilem urinosum mirifice virtutem, tinturam & saporem suum extendit. Ita quoque vidi apud *Dn. Præsidem* exilissimam dosim pulveris vegetabilis uncias octo spiritus vini imprægnasse saturato pereleganti purpureo colore. Silentio transmittimus alia experimenta, quorum hoc vulgatissimum ad illustrationem nostræ materiæ meretur attendi, nempe, pauca Zibethi effluvia naribus hysteriæ suscepta in momento animi deliquia cum strangulationis metu, & mirabilibus partium spasmis iuducere idonea esse, ex quibus merito concluditur cum tenuitate & subtilitate

litate partium earum texturam, figuram, virtutem, utriusque subsistere posse.

§. 5. Ex hisce adductis perspicuum esse arbitror, non ab occultâ quâdam ideali spiritali vel astrali vi dependere venenorum agendi efficaciam, sed in sola magnitudine, figurâ ac dispositione partium mechanicâ collocatum eorum agendi principium esse; quæ sententia, ut clarius appareat, demonstrabimus solius texturæ immutatione venenum virulentiam suam exui & contra, corpus vehementiæ pernitalis expers per eandem rationem in formale venenum posse transmutari. Evidentissimè id videmus in Arsenico, Regulo antimonii & Mercurio sublimato, quæ potentissima, omnium consensione, sunt corporis destructiva, horum quodvis seorsim, quando cum sulphure metallico amicum in conjugium sicuti id conspicitur in magnete arsenicali antimonio regenerato & ainnabari antimonii, protinus omni virulentia orbantur, ut etiam tutò, imò sine noxâ intra corpus queant admitti. Et contrariâ ratione nitrum & vitriolum innoxia corpora sunt, quin imò magnæ efficacæ remedia, nihilominus solo forti igne mutatâ eorum texturâ ac figurâ, in summe corrosivos liquores vertuntur. Aurum & argentum in pulvere sine damno imò cum effectu quodam laudabili propinantur; à spiritus nitri autem & spiritus salis paucâ quantitate, quæ per se non nocet in noxia & corrosiva concreta mutantur, id, quod multo magis conspicitur in argento vivo si ipsi additur spiritus salis, cum utrumque citra damnum corpori humano possit offerri.

§. 6. Quod si itaque, ut modo demonstratum est, veneni actio in solâ mechanicâ partium dispositione fundetur, & ex materiæ duplicis per se benignæ commixtione sibi & de novo produci possit virulentia, quæ in solâ tenuitate partium causticarum acerrimarum consistit, quidni etiam vero simile ac possibile est, in corpore nostro diversis succis imò per imprudentem medicinam & medici incuriam variâ factâ mixtione resultare & progigni malignæ indolis principium morbosum posse. Cum autem notæ & characteres veneni quatuor à nobis notentur: nempe (1) summa partium tenuitas, (2) earum corrosiva acrimonia, (3) quod celementer & in pauca mole per totum corpus moruum alterationes & immutationes præter naturam efficiat & (4) quod præstantissimis remediis non obtemperet; perspicuemus jam, an hæc ipsa opportunè præsentis nostri scopo ac negotio possint accommodari.

§. 7. Existimamus igitur (1) in variolarum & morbillorum morbo nec non purpurâ & petechiis posse à Medico generari formale venenum duplici nempe ratione, si materiam in cute apparentem retropellat, & (2) si nimis calidis spirituosis & sanguinem exagitantibus utitur. Foveri dictos hos morbos à principio quodam materiali acris causticæ indolis, nemo dubitabit, qui consideret pruritus, fibrillarum cutis erosionem & stimulum illum, antequam materia foras ejiciatur in partibus membranosis, qui per vomitus, diarrhæas, spasmos, anxietates tormina se sufficienter prodit. Quin imò medicamenta inviscantia, diluentia, acrimoniam contemperantia, acrem materiæ morbosæ genium satis patefaciunt. Quandoque
mate-

materia hæc exitiosa caustica ex sanguinis oleosi & visceri contextu explicata, decenter per cutis spiracula & glandulas expellitur, evaporat, in pure oleoso probe temperatur, placidè & tranquillè universa peraguntur; Citissime vero lethale venenum producere potest Medicus, si transpirationem & per habitum, cutis distensionem hujus materiæ impediatur, quod tum per ingentem corporis refrigerationem tum per opiata aliaque sedatur nimiam in copia propinata, uti talia exempla nobis notissima sunt, fieri facile potest: Mox enim hujus materiæ in corpus retrocessionem, presso pede sequuntur, anxietates summæ, virium prostratio, pulsus defectio, animi deliquium, delirium convulsio & mors, medicamentis nisi mox in principio administratis, raro felicem effectum præstantibus. Causa, quare tam virulenter sese exerat materia hisce in morbis retropulsa, quæ tamen antea cum succis & sanguine mixta videbatur omni malignitate orbata, hæc nobis videtur, quamdiu principium, quod naturæ microcosmicæ summo infensum est, quale causticum spirituosum sub involucrio partium oleosarum delitescit, omni noxia activitate privatum est; simulac autem ex hisce sese evolvit, explicat & sui juris fit, indolem suam acrem causticam prodere incipit. Tale jam si debite per emunctoria expellitur, omnia fausto atque auspiciato cedunt, quando autem talis materia in porulis subsistens & moram nectens per continuum transfluxum materiæ subtilis æthereæ, intestinamque agitationem subtilior & acrior redditur, & rursus cum lymphæ & fluido nerveo ac sanguine miscetur, non talem nexum qualem habuit, invenit, uti in inferioribus

B 3

fusus

fufius demonftrabimus, fed inftar veneni subtilis, corpus pervadit, & truculenta fymptomata & fpafmos horribiles producit.

§. 8. Secundo loco principium illud tenue acre in variolis, morbillis, petechiis, imò purpura peccans, manifeftà imbuitur virulentiâ, per intempeftivum calidorum, fuderiferorum & fic dictorum fortium expellentium abufum. Peccatur in eo toto die, dum imperitiores non modo per hypocaustum & lectum præcalidum, fed & medicamina, quæ fangvinem accendant, uti funt volatilia oleofa regni vegetabilium & animalium præpofterè vi quadam excretionem & ejectionem materiæ peccantis per cutis habitum urgent. Clariffime teftatur experientia, imò hinc inde ex observationibus hanc in rem notatis conftat, complures hoc modo fuiſſe interfectos, qui poterant fervari, utpote graviffima fymptomata, nempe anxietates maximæ, hæmorrhagiæ enormes, virium cum animi defectione everfiones, quin imo deliria, convulfiones horum incautum ufum confequi plus vice fimplici vidimus, cum ex adverfo, fi blandioribus temperatis, acrimoniam demulcentibus & quæ nimium ardorem deprimunt, morbus tractetur, univerfa feliciter eveniant, placideque ac tranquillè morbus fuâ decurrat tempora & laudabilis cum euphoria materiæ hoftilis à fangvine fiat fequeſtratio & ad corporis habitum protrufio. Ex hiſce patet optima & tutiffima alias remedia, non legitimo tempore imprudenter, adhibita, nocentiſſima eſſe.

§. 9. Cauſam fingularis hujus effectus, fi inquiremus non alia occurrit, quam quod per ejusmodi remedia

media materiae dictis in morbis peccantis textura & ^{κεάσις} ita invertatur ac immutetur, ut venenum æmuletur. Dictum fuit in superioribus, venenorum naturam in subtilissimâ & penetrantissimâ acrimoniâ positam esse. Jam autem sal acre dictis in morbis delinquere nemo negabit; hoc igitur si motu intestino sanguinis calido, quem volatilia & sudorifera suscitant, excrementitia hæc salia, valde agitantur, atteruntur, sicque ad summum volatilitatis gradum accedunt, intimioris admissionis fiunt & sic plus damni inferent, quàm antea sub textura crassiori. Accedit & illud, quod sæpius natura & conditio hæc nimii caloris sit, quod partes heterogeneas cum corpore mixtas non tam separet, quàm intimius eas combinet atque jungat. Perspicimus id clarissimè in experimentis quibusdam chemicis. Ita exempli gratia sal tartari cum sulphure remixtum igne si tractetur & fundatur, sulphur non totum avolat in auras, sed firmiter implicitum manet, cum particulis tartari alkalinis, quod vel ex colore rubicundo, sapore tætido, & Tinctura sulphuris, quæ cum spiritu vini extrahitur, luculenter apparet. Simili ratione sulphur vulgare cum stanno, plumbo vel argento mediante igne fusum, etiam vehementissimo dato igne ab hisce non separatur, sed meralla friabilia reddit & strictissimè cum ipsis manet unitum. Quod si autem dictæ minerae, vel salia alkalina sulphurata leni calore seu igne calcinatorio subjiciuntur, sulphuris separatio & evaporatio comode potest obtineri. Quapropter etiam in corpore nostro vehemens intestinalis calor sordes excrementitias non tam separat, quàm eas cum sanguine & lymphâ arctius

arctius conjungit. Unde videmus secretionem & excretionem omnis materiae peccantis fieri magis sub calore sanguinis temperato & per blanda diaphoretica, quam sub magno ardore.

§. 10. Datur & alius modus, qui venenum dictis antea in morbis in corpore nostro constituat, qui est, si critica & salutaris excretio per medicamenta anodyna motum sistentia impediatur. Possem hic recensere aliquot mihi nota exempla, ubi in variolis plus justò adhibita papaveracea, theriacalia præcipitaverint ægrum, qui alias benè se habebat, in maximum periculum. Sic memini ante aliquot annos generosi juvenis ex variolis laborantis quæ benignè satis se habebant, cum autem præter necessitatem, Medici medicamentis continuò utebantur, quorum præcipua virtus erat, incrassans anodyna, effectum est, ut præter omnem expectationem juvenis circa diem decimum anxietate, sopore, tremore, convulsionibus fuerit correptus quæ sine omni dubio nisi maturè medicamentum analepticum & volatile discutiens fuisset propinatum, ægrum jugulassent, qui tamen per divinam gratiam fuit servatus. In pueperarum purpura similes tragici casus mihi noti sunt, ubi Medici nimium utentes anodinis id effecerunt, ut anxietas, animi defectio virium langvor & insultus apoplecticus lethalis inde fuerit suscitatus. De malignis morbis & febribus res notissima est; opiata nempe hic vera esse venena. Observatione enim hoc loco perquam dignum est in omnibus morbis acutis, qui cum excretionem juncti sunt Medicum peccare posse utroque modo, nempe vel nimium commovendo vel nimium motus

motus sistendo, illa ratione venenum in corporis succis remanet & subtilius redditur & sic etiam in corpore relinquitur accumulatur & morâ pejus redditur. Ex quibus clarissimè intelligitur pendentem horum morborum medicationem in eo maximè sitam esse, ut sciat Medicus in temperato motu cuncta servare sive motus moderari, excessivos compescendo languidos autem revocando.

§. 11. Deinceps non modo in morbis acutis, verum etiam in Chronicis, dictis imò adhuc aliis modis fabricari in corpore venenum potest. Exemplo fit nobis scorbutus, ubi per experientiam deprehenditur, si sudores consueti, fœtidi pedum per adstringentia terrea v. g. calceis inspersa sistuntur, gravissimè inde luere ægros. Ita vidimus vertiginem, dolores præcordiales, aurium tinnitum, auditus gravitatem, difficilem respirationem, ventris immanes torsiones, & vagos in artibus dolores ortos qui per plures annos nulla arte vel consilio abigi vel sanari poterant. Causa est conspicua, materia enim sudoris acris volatilis & vaporosa est, quæ ad extremos relegata artus majus ibi concipit vitium, hæc dum repellitur & vestigia sua relegit, nervosis partibus longè magis quam antea est infesta, & ægerrimè rursus vel corrigitur, vel evacuatur. Ita etiam comparatum est in quàm plurimis aliis affectibus v. g. in podagra, ubi excrementa volatilia vaporosa & causticæ indolis ad membranas tendinoso, nervoso glandulosas, pedum articulos colligantes deferuntur; hæc si adstringentibus, poros obstruentibus vel nimia refrigeratione repelluntur ad interiora, non alia, quam quæ ex veno

veno solent proficisci mala & symptomata sequuntur. Nempe fiunt exinde immanes dolores ventriculi & intestinorum, cardialgiæ, asthmata convulsiva, febres, deliria, incredibiles anxietates, sopores, motiones convulsivæ, virium langviores alvique adstrictiones, quæ nec præstantissimis nec ulla arte vinci ac superari possunt, ut plerumque post diuturnas immanes passiones tandem fatis cedere cogantur. Latius, hæc omnia deducta & compluribus exemplis illustrata leges in Dissert. *Dn. Præsidis de Podagra retrocedente in corpus.*

§. 12. In scabie aliisque exulcerationibus & defæcationibus cutis, nec non capitis tinea & achoribus, ferum falsum, acre in subcutaneis glandulis ac vasculis stagnare & cutis fibrillas, erodendo destruere nemo inficias ibit: quàm atrociam & veneni effectus, æquantia pathemata, hos excipiant affectus si cutis constrictione facta, tum per nimia frigora, tum per poros obstructiva & inviscantia unguenta, exitus materiæ excrementitiæ præpediatur, eaque in corpus repellatur. res in foro medico notissima est. Communissima sunt febres acutæ imò malignæ, convulsiones, epilepsiæ, asthmata tormina aliaque non admodum dissimilia pathemata, quæ à veneno hausto scaturire solent, *v. Miscell. Curios. Dec. II. Anno I. p. 93. & Dec. II. Ann. V. p. 451. & Trincavellius Lib. II. Cap. VI. de ratione curandi partium corporis humani affectus: Causam cœcitatæ à scabie retropulsâ abortam vid. Dec. II. Ann. VIII. p. 255.* Ulcera diuturna si consolidentur, omisissis internis depurantibus & evacuantibus in longè majus periculum conjiciunt ægros. Instar omnium sit exemplum nobilissimum
istius

istius, cuius *Timaeus à Guldenlee Lib. I. de affect. Capitis Casu XXVIII.* meminit. Cum enim hic ipse ab ulcere multis annis durante liberaretur, elapso mense incidit in vehementissimos capitis dolores, in sputi foetidi per tussim rejectionem. Plura exempla collecta vide in *Miscell. curiosis Decur. II. A. V. p. 318. & Dec. II. A. VIII. p. 197.*

§. 15. Gravius autem venenum exsurgit, quando excrementitiæ salinæ volatiles sordes, quæ ad cutis habitum relegantur, intempestive facta inunctione mercuriali ad interiora pelluntur. Ita narrat *Riedlinus Lin. Medic. Anno 1696. Mens. Maji obs. I.* de ancilla quadam quæ horrenda scabie laboravit, tandem post inunctionem binis vicibus factam incidit in epilepsiam. *Hildanus in Epist. ad Michaelem Doeringium, p. 1184.* refert nobilem arthritide nodosa & fœda serpigine laborantem unguento mercuriali inunctum fuisse, ex quo salivatio primum vehementior tandem gangræna & sphacelus, denique mors secuta sunt. Quænam mala funesta, cingulum mercuriale à sene arthritico, in remedium scabiei adhibitum, cum salivatione lethali secuta sint, pluribus refert *Hoechsteterus observ. Decur. III. Casu XI.* Nuper Lipsiæ studiosus scabie laborans, unguento ex Mercurio & sulphure eam tollere tentabat, inde autem in iliaca tormina conjectus fuit, quibus miserrime correptus, diem suum obiit. Et cum quotidiano compertum sit experimento, hydrargyrum foris illitum in corpore minus præparato & ubi languida transpiratio est, & impuris salis excrementitiis sordibus cutis scater, horrenda & lethalia sæpius celerrimè inferre pathemata, non aliter judicari potest, quàm quod ma-

teria peccans non modo ex prohibita evaporatione, majorem pernitiem contrahat, sed & ab admixtione hydrargyri, quod unione cum salibus totum septicū fit, majorem sævitiam adipiscatur, unde commendatissima practica, qui ad rebelles morbos domandos extrinsecus utuntur hydrargyro, esse debet regula, ut omnibus viribus, omniq; cura acrimoniam humorum temperent & motum sanguinis ad partes extremas seu habitum corporis dirigant, ne quid venenosi humoris ex cute in corporis penetralia transmittatur.

§. 14. Quemadmodum autem acuti morbi, ubi excrementorum acrium subtilissimorum copia peccat ex nimio sanguinis motu per volatilia sudorifera exitiosissimam suscipiunt naturam, ita etiam nonnulli Chronici satis alias benigni, qui salinam acrimoniam pro causa & fundamento agnoscunt, mirum exacerbantur, deleteriamque indolem contrahunt ex intempestivo volatiliū abusu. Quartana morbus est extra controversiam periculi expers, nihilominus ex vehemēti sudatione, frequenti volatiliū usurpatione, degenerat in affectum periculi plenum dum capitis dolor & purpura incorrigibilis exinde sæpius nascitur, notante id *Wedelio, in Amoen. Materia med. L. II. Sect. II. Cap. VI.* Febris tertiana præsertim epidemica ex principio salino acri bilioso, nostra sententia originem suam ducit, sive hoc ipsum per tempestatum anni præternaturalem constitutionem & inde pendens aeris vitium, sive per pravam diætam & transpirationem interceptam in corporis succis fuerit productū, quod anxietatibus molestâ vomitione, sensionibus spasmodicis, labiorum exulceratione satis se manifestat

festat. Hanc febrem, si quis ineptè tractare velit, per alexipharmaca, tinct. bezoardicas, salia, volatilia & actu ac potentia calida sitim & calorem inextinguibilem cum delirio provocabit, & simplicem facile in duplicem, intermittentem in continuam transmutabit. Consentit quoque hanc in rem *Wedelius* l. c. qui scribit, à spiritibus volatilibus C.C. & viperarum in intermitentibus adhibitis eas redditas fuisse continuas: ita & *Excell. Rivinus* Præceptor ætatem colendus mihi retulit, de studioso quodam tertiana laborante qui singulis paroxysmis bezoardicæ tincturæ portionem assumerat, & inde se in febrem continuam cum summo ardore & siti conjecerat. Hac præterita æstate vidi cura perversa, & spirituosorum abusu tertianam mutatam in malignam cum petechiis & purpura, quæ ægram extinguebat.

§. 15. Scabies satis benignus morbus est, si rectè tractetur, per nimis calida verò & sudorifera exitialis reddi potest. Facit hanc in rem nuper notatus casus: Vir honestus scabie per plures annos vexatus, quærebat ubi vis auxilia, sed incassum; suavis tandem fuit Laconicum balneum, quo per aliquot dies usus est, & largissime sudavit, quo autem vires largissime consumsit, quas infirmas restaurare tentabat liberaliori vini Secti haustu; sefellit autem successus, & mox in febrem malignam cum petechiis & purpura alba, qua etiam extinctus fuit, incidebat. Lues venerea à caustico putredinoso & coagulante principio foveri, symptomatum orrus ac genesis edocet. Notum autem nobis est exemplum, ubi juvenis 24. annorum, truculento hoc malo afflictus ob continuum sudoriferorum usum ab empirico administratum, irreparabilem virium defectum

fibi contrahebat, doloribus, convulsionibus hinc inde, partes occupantibus, quibus tandem mors succedebat. In mentem quoque hic nobis venit casus, ubi mulier ex mammarum cancro ad ulcerationem prono laborabat periculose, cujus perniciem volatilibus alexipharmicis crebrius propinatis edomare quærebat Medicus. paucis autem tempore miserima mulier pustulis valde dolentibus, tumentibus, per totum corpus diffusis corripiebatur, subsecuto virium langvore, syncope & morte. Adeo fixæ corrosivæ indolis materia, intestinâ motione nimis exagitata & subtilis reddita, instar veneni per totum corpus penetrat & noxam, infert præsentissimam. In praxi quid magis occurrit, quam quod scorbuticorum fixa salia, per essentias & spiritus præcalidos specierum & herbarum antiscorbuticarum in volatilitatis statum redacta, & penetrantiora reddita, in instanti, anxietates, dolores, ardores, nervosarum partium concussiones non sine vitæ periculo causentur?

§ 16. Datur præterea alius modus, quo Medicus imperitus in morbis ab acrimonia salina ortis, venenosam in corpore progignere possit materiam. Videlicet inter omnes convenit, arthriticos dolores à ferro tenui salso acri membranas articulorum rodente, excitari. Jam verò si quis per purgantia caustico sale perfusa, morbum hunc tollere intendat vel salinæ profapiæ remediis copiosè utatur, ex facili virulenti quippiam producere valebit. In hujus sententiæ illustrationem non possum non brevibus recensere historiam, quæ ante aliquot menses sese obtulit *Dn. Præsidi*. Juvenis hic loci viginti sex anorum in servitiis Illu-

stris-

striffimi viri constitutus, temperaturæ admodum cholericæ, corripiebatur arthritide vaga cum calore præternaturali, hic dolorum & temporis quod legitima, exigit cura impatiens, empirici ope utebatur, qui brevi dolorem se extinguere velle promittebat, quem in scopum sæpius administravit purgantia fortiora, nec non pulveres salinos, & quod notabile fuit, pro ordinario potu, acetum vini cum aqua & sacharo commixtum commendabat. Melius elapsa septimana se habere visus est æger, utpote dolores artus deserebant, tandem ab omnibus quasi immunis, veste se induebat & ambulare volebat. Insequente autem nocte præter adstantium opinionem gravissimis pathematibus torquebatur, delirabat vehementissime & membra, hinc inde convulsionibus agitabantur, & inter eas spasmus cynicus horribilis per multos dies conspiciebatur, caruit omni somno & cibo, pulsus æqualis, sed fatis vehemens & paulo creber notabatur: Plura fuerunt in cassum usurpata, tandem visus morbus est quasi in furorem transisse, dum stupendo robore instructus perpetuò ridebat vel cantabat, blasphemias atroces eructabat, & ex fenestra se præcipitare moliebatur, adeò ut vix à tribus hominibus potuerit contineri. Perseverarunt hæc cuncta per 14. dierum fermè spatium. Tandem pulvis mineralis, qui ex regulo antimonii medicinali, mercurio dulci, Nitro, Camphora paucis guttulis adjectis essentiæ castorei & opii, compositus erat, repetito usu mirabilem & divinam fermè tulit opem, utpote mox post ejus usum, dolor pristina loca occupabat, & manus abominabili tumore inflatæ conspiciebantur, per totum quoque corpus sudor, qui

qui nullâ arte prius poterat extorqueri apparebat. Quo facto successive symptomata illa gravissima exspirabant, convulsiones desinebant, & menti ratio reddebatur: memorabile autem est, pulverem hunc diarrhæam, lenem tamen simul concitasse, quæ per septimanam ferme durabat. Interea æger analeptica & laudabili diætâ nutritus vires & sanitatem divina gratia recuperavit perfectam. Nullum hic dubium est, præpostera medicatione truculentam hanc naturam induisse affectum, utpote purgantia, acrimoniam causticam, veneno analogam, sali morbofo addunt, & dum ferum laudabile, quod diluendo ejus ferociam minuit, detrahunt, & sal a conveniente cutis emunctorio introrsû ad viscera revocant, non potest non inde ratione acrimoniam & penetrantiam suam multum augeri: Neque improbable est salina remedia, quæ minus quadrant morbis à sale ortis, symbolum suum hic addidisse. Quamobrem non sine ratione purgantia in podagra & arthritide maximopere damnat *Sydenhamius Lib. de Podagra, dum scribit; Tam mei ipsius, quam aliorum periculo compertissimum habeo, catharsin quovis tempore administratam, ita parum votis respondisse, ut malum, quod debbant averruncare & avertere accerserent.*

§.17. Ultimo loco subjiciendum adhuc aliquid est, circa mercurialium usum: hæc ipsa imprudenter intrinsecus adhibita, gravissimam non modo virium jacturam, sed & imminens periculum producant, & veri veneni naturam exactissime quandoque æquant, præfertim si in scorbuticis subjectis & in morbis salinis improvide usurpantur; etenim vehementer, imò cruentas dejectiones cum atrocibus tormentis fœdam & spha-

sphacelofam oris salivationem contracturas tremores, convulsiones, tristibus id testantibus exemplis non raro excitant. Non alia atrocium hujusmodi symptomatum indagari potest causa, quam quod atomi mercuriales in corpus diffusæ ad mixturam salium in limpha contentorum corrosivam & virulentam naturam induant, non secus ac illud accidit in Mercurio sublimato; quapropter prudentiores practici ab omni Mercurialium usu abstinent, nisi corporis fluores probe fluxiles redditi & à salibus fuerint depurati; Et eum in finem etiam convenientissimè inter lignorum decocta & balnea ad rebelles morbos edomandos, mercurialia tam interne quam externe solent adhiberi.

§. 18. Ex iis omnibus, quæ hæctenus in medium adduximus, evidentissime apparere arbitror genuinum & formale venenum, tam natura quam agendi vehementia tale, Medici culpa in humano corpore posse produci atque elaborari, idque variis modis, qui tamen omnes in eo conspirant, ut salia morbosa acris & erodentis indolis vel nimium subtilisando augeantur vel morâ acriora in emunctoriis reddita revocentur aut diu in corpore detineantur nec debite eliminentur, vel etiam per aliâ corrosiva adjecta eorum virulentia adaugeatur: Quod tum nimis volatilia spirituosâ tum opiata, purgantia, mercurialia & quæ transpirationem liberam intercludunt præstant, qua de causa etiam atque etiam monendi sunt medici, ut cautissime cum dictis in sanandis morbis mercantur, & magna prudentia iis utantur, ne plus damni quam emolumenti ægrotantibus afferant.

D

§. 19.

§. 19. Postremo è re quoque fore duco ut quædam subjungamus circa correctionem vel expulsionem talismodi veneni perniciosissimi, quod de novo ex Medici errore in corpore fuit productum. Dictum autem jam fuit in superioribus, tenuissimum quidem esse illud principium, at summa potentia motus infestum, quod ægerrime in loco, vel à materia quadam detineri, corrigi vel immutari possit. Unde Medicamenta venenum per habitum corporis diffusum alterantia pauca vel plane nulla adhuc cognita sunt, sed quicquid hoc loco à Medicina expectandum est, id in eo fere unice consistit, ut subtilis hæc acrimonia sanguinisinnata blandissime tractetur, neque vi sed successive & leniter ex glandulis subcuraneis expellatur. Si quæ autem ex remeriodum genere laudem merentur, certe adversus omnia cujuscunque naturæ venena, palmam mihi præripere videntur, acida ex vitriolo vel sulphure & Nitro elicita, unde mixtura simplex & solus Spiritus Vitrioli cum pauca quantitate spiritus eboris mixtus, item Spiritus Nitri dulcis rite præparatus, omnibus aliis alexipharmacis nobiliorem exerunt virtutem, hæc namque blande roborant & expellunt, & acre subtile sal figunt atque enervant. Omnium acidorum ea natura ac conditio est, ut tenuia salium spicula septicæ indolis figant atque infringant, quod vel evidentissime patet in drastice emeticis & purgantibus, quorum vis per acidus spiritus penitus domatur atque extinguitur. Insuper magnificimus ad cujuscunque generis venenatos morbos curandos nitri usum inter pulveres terreos sic dictos bezoardicos & Cordiales, utpote in Nitro singularis

laris delitescit virtus acrimoniam sulphuream volatilem mitigandi: mediante nitro ipsum antimonii vitrum & Regulus deposita sua virulentia, diaphoretica evadunt & ipsum veneris vitriolum septicum fusione cum nitro per ignem mansvescit; unde in morbis malignis & quavis acrimonia etiam quæ vomitiones, diarrhæam tormina movet, nitrum moderata dosi cum bezoarticis terreis mixtum levamen solet afferre desideratissimum. Tandem etiam omnia diluentia, mucilaginosâ incrassantia, uti sunt gelatinæ emulsiones, decocta ossium, dentium, ex animantium genere sumptorum nunquam non in infringendis salium spiculis & sic virulentia emendanda operam locare solent præsentissimam. Ubi tamen monendum & antispasmodica præsertim ex succino, Croco, Castoreo desumpta non esse omittenda. His & similibus qui non laude dignum quid in memoratis affectibus præstare potest, certe aliis etiam speciosissime excogitatis id non efficiet. At cum angustia temporis circa nobilissimam hanc materiam ulteriora prohibeat, hisce meditationibus cum gratiarum actione divina imponimus finem.

NOBILISSIMO DN. CANDIDATO
 S. P. D. PRÆSES.

Scitè non minus quàm verè ait *Plato*: Quævis ingenia studia ardua & seria non attingunt, ideoque iudicio prudentiâ & præscripto eorum qui multo usu triti & magna cum laude in arte versati sunt niti, dirigi & confirm-

firmari juniorum conatum oportet. Sapientiffimuma hoc senis dictum si ulla in arte vel scientia, certè in Medicina est commendandum; Quanta enim opinionum ibi dissensio arque discordia est, ut penè nihil ratum & constans nihil firmum & perpetuum appareat, quoad morbi causas, remediorum vires, medendi variam methodum. Quam difficile est, occasionem agendi in medendo arripere, quam fallax etiam Hippocratis consensione experimentum & difficile iudicium est? Quade causa ex hisce nemo facile emergere poterit, nisi qui prudenti & exercitato Duce & Magistro utatur, qui veram viam, quæ plana & simplex neque multis nec perplexis obscuritatibus & difficultatibus immerfa est fideliter discentibus tradat ac monstrer. Hoc nomine, Clarissime Dn. Candidate Tibi effusè gratulari debeo, quod præstantissimos & fidelissimos, in Lipsiensium percelebri Academia Viros ac Duces nactus es quorum per decennium fere consilia secutus thesaurum doctrinæ in Theoreticis & Practici solidissimæ longum illud tempus maturitate iudicii ac scientiæ compensando, Tibi comparaveris. Nihil jam superest, quam ut eas, quas in Te præpotens Numen, condidit redotes in ejus gloriam inque proximi salutem, unice destines & cumulatis sine impendas. Quem in finem gratiam Dei T. O. M. quæ ad auspicatos successus subinde per necessaria est, ex pectore toto Tibi apprecor.

firma
hoc se
dicina
ibi di
const
mort
meth
mede
conf
Qua
nili q
qui v
nec p
fa est
mine
debe
fium
es q
faur
long
com
quan
dote
stine
tia

Sapientissimura
ntia, certe in Me-
enim opinionum
né nihil ratum &
apparet, quoad
nedendi variam
sionem agendi in
iam Hippocratis
ile iudicium est?
mergere poterit,
cMagistro utatur,
ex neque multis
cultaribus immer-
onstrer. Hoc no-
i effusè gratulari
simos, in Lipsien-
ac Duces nactus
silia secutus the-
racticis solidissimæ
iudicii ac scientiæ
Nihil jam superest,
lumen, condidit re-
salutem, unice de-
nem in finem gra-
os successus sub-
ectoro roto

